

12. De zorg van de gemeente

Met dit thema kunnen we twee kanten op. We kunnen denken aan de zorgen die je als gemeente hebt. Bijvoorbeeld: hoe houden we (financieel) het hoofd boven water, hoe vinden we nieuwe ambtsdragers, hoe houden we de jongeren bij de kerk, hoe worden we meer en meer een gemeente die functioneert zoals de Here God haar heeft bedoeld en die daarmee tot een getuigenis is in deze wereld? Zorgen genoeg en elke gemeente kan er wel een aantal noemen. Over die zorg gaat het in dit hoofdstuk niet. Het gaat hier om de zorg die we als gemeenteleden hebben voor elkaar, de onderlinge zorg. En we denken dan met name aan het pastoraat en het diaconaat, twee terreinen die elkaar raken en deels overlappen, al is het ene terrein veel breder dan het andere.

Binnen en buiten

Het pastoraat speelt zich vrijwel geheel binnen de gemeente af. Het is de herderlijke zorg voor en over hen die tot de gemeente behoren. Het is één van de hoofdtaken van de pastor, die deze taak samen met de ouderlingen en andere gemeenteleden die in het pastoraat bezig zijn uitvoert. Degenen die deze zorg nodig hebben zijn gemeenteleden die in moeilijkheden zijn gekomen van welke aard ook, sommigen zelfs in een crisissituatie, maar ook aan hen die van het Evangelie en van de gemeente dreigen te vervreemden en aan andere noden van pastorale aard. Het valt alles onder die herderlijke zorg.

Is het pastoraat vooral 'binnengemeentelijk', het diaconaat overschrijdt de grenzen van de gemeente. Haar terrein is veel breder, zelfs wereldwijd, we spreken niet toevallig over het 'werelddiaconaat'. En als kerken proberen we via allerlei kanalen te doen wat we kunnen en de helpende hand te bieden in ramp- en andere noodgebieden, al is het soms een druppel op een gloeiende plaat. Maar ook dichterbij huis zijn er vele noden, in maatschappij en samenleving. Ook daar weet de gemeente zich geroepen haar diaconale hand uit te steken en te helpen waar geen helper is. Je kunt zelfs geen terrein bedenken waar de gemeente in haar diaconaat geen taak heeft. De hele samenleving valt immers onder de heerschappij van Christus en onder Zijn diakonia, dus kan de gemeente als Zijn vertegenwoordigster op aarde zich er niet aan onttrekken. Of het nu om gevangenen of verslaafden gaat, vreemdelingen of vluchtelingen, zieken of vermoeiden, eenzamen of stervenden, de gemeente van Christus trekt zich hun lot aan, omdat Jezus dat ook deed en doet! En 'in zoverre gij dit aan één van deze Mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan', heeft Hij gezegd (Matth. 25:40). Het is niet minder dan de voortzetting van Zijn diakonia op aarde. Daarom is het – onvoorwaardelijke - dienstbetoon de gemeente van Christus een zorg! Maar hoeveel daarin ook te doen is én gebeurt(!) en hoeveel daarover ook te zeggen valt, ik beperk me in dit gedeelte tot de interne zorg van de gemeente.

Zorgopdracht

In onze samenleving komen we het woord 'zorg' in allerlei variaties tegen. We kennen zorginstellingen, de gezondheidszorg, zorgverzekeraars, mantelzorg, eerste- en tweedelijnszorg, thuiszorg, enz. Het is alles zorg wat de klok slaat, hoewel we in de hele zorgsector op dit moment om allerlei redenen niet zonder zorgen zijn: een tekort aan hoog opgeleide verpleegkundigen, lange wachttijden, enz. Ondanks de vele vrijwilligers en beroepskrachten, waarvan de meeste met alle liefde en aandacht in de zorg bezig zijn, als je van de zorg - in algemene zin - afhankelijk bent geworden, ervaar je dat de woorden soms mooier zijn dan de praktijk.

Hoe is dat met de zorg die de christelijke gemeente biedt en zal bieden aan hen binnen de gemeente, die háár zorg nodig hebben? Ook mooie woorden? Woorden die in de praktijk slechts ten dele realiteit zijn? Het zou met de 'zorgopdracht' wel eens kunnen gaan zoals het vaak met de zendingsopdracht is gegaan. Die is lange tijd - en soms nóg - uitbesteed aan een zendings- of evangelisatiecommissie. De zendingsopdracht kwam op hun bordje te liggen. En wat gebeurde? De leden van de betreffende commissie gingen enthousiast en gemotiveerd aan het werk. Totdat ze door gebrek aan medewerking vanuit de gemeente en soms zelfs vanuit de kerkenraad hun motivatie verloren en al dan niet teleurgesteld ermee stopten. De volgende leden die gevonden werden gingen opnieuw enthousiast aan de slag om na verloop van tijd dezelfde weg te gaan. Een zaak en verantwoordelijkheid van de hele gemeente werd het eigenlijk nooit of slechts zeer ten dele. Is het zo in menige gemeente met de zendingsopdracht

gegaan, met de zorgopdracht zou het wel eens niet veel anders kunnen zijn.

20/80 regel

We spreken in dit verband wel van de 20/80 regel. Het betekent dat ongeveer twintig procent van de gemeente zorgt voor de overige tachtig procent: in het pastoraat de dominee en de ouderlingen met eventueel nog enkele bezoekbroeders en -zusters en in het diaconaat de diakenen met nog enkele vrijwilligers. Zij nemen de gehele zorg van de gemeente voor hun rekening. Bij wijze van voorbeeld: er zitten tien mensen in een roeiboot, waarvan er slechts twee een roeispaan in handen hebben. Zij zorgen ervoor dat de andere acht vooruit komen. En we vonden het goed, het is altijd zo geweest, we wisten niet anders. Of hebben we dat eigenlijk altijd wel (beter) geweten? In ieder geval hadden we het beter kunnen weten! Want natuurlijk hebben de predikant en de ouderlingen hun specifieke verantwoordelijkheid, niet alleen in de leiding van de gemeente, maar ook in het pastoraat.

Voor de diakenen geldt hetzelfde in het diaconaat. Ambtsdragers gaan daarin voorop, signaleren noden en behoeften. En zeker waar het moeilijke situaties betreft, zullen zij daaraan als eersten aandacht geven. Op die roeping en verantwoordelijkheid hebben zij 'ja' gezegd. Maar is daarmee aan de zorgopdracht van de hele gemeente voldaan? Geldt Mattheüs 25:31vv niet de hele gemeente? Kunnen we dan volstaan met onze financiële bijdrage te geven om de pastorale en diaconale zorg mogelijk te maken? Of kunnen we zeggen dat we daarvoor onze ouderlingen en diakenen hebben en niet te vergeten de predikant, die er ook nog voor wordt betaald?

Toen de Here Jezus de opdracht gaf het Evangelie te verkondigen aan de gehele schepping en al de volken tot Zijn discipelen te maken, gaf Hij die opdracht niet aan twee van de elf, bijvoorbeeld aan de twee meest enthousiaste en gemotiveerde van Zijn discipelen, maar aan allen, niemand uitgezonderd. En in hen gaf Hij die opdracht aan de gehele gemeente, niet voor 20%, maar voor 100%. Opvallend is dat ook Paulus in zijn brieven (uitgezonderd de pastorale) en de Here Jezus in Zijn brieven aan de gemeenten in Klein-Azië (Openbaring), niet een aantal individuele gelovigen, maar de hele gemeente aanspreekt, niemand uitgezonderd. Die 20/80 regel kom je in de Bijbel dan ook niet tegen. Met andere woorden: ook al is het goed dat er een zendings- en/of evangelisatiecommissie is die aan het hele apostolaat van de gemeente leiding geeft en allerlei taken behartigt, dat laat onverlet dat de zendingsopdracht de hele gemeente betreft.

Niet anders is het met de zorgopdracht. Ook dat is niet alleen de taak van een stel enthousiastelingen, maar voor alle leden, dus 100% voor 100%. Dat is de bijbelse regel voor de gemeente. We spreken niet toevallig over het 'priesterschap van alle gelovigen (1 Petr. 2:9)'. De zorg voor elkaar is inherent aan dat priesterschap. Daarom: met een variant op de stelling dat de gemeente niet aan zending doet, maar zending is, kun je zeggen dat ze niet aan pastorale en diaconale zorg doet, maar zorg *is!*

Elk ander

In de Bijbel vinden we hier veel voorbeelden van. Van Mozes lezen we dat hij het vele werk op een gegeven moment niet meer aan kan. 'Ik alleen kan de zorg voor dit gehele volk niet dragen, dat is mij te zwaar', zegt hij tegen de Here God (Num. 11:14), dodelijk vermoeid en uitgeput als hij is. De Here geeft hem dan de opdracht om 70 mannen uit te kiezen, die met hem die zorg kunnen delen. Eén grote kerkenraad, zou je kunnen zeggen. Maar volgens Exodus 18 stelt hij dan ook nog op advies van zijn schoonvader Jethro, oversten, leidinggevend over groepen van 1000, 100, 50 en 10 mensen aan. Dus het volk verdeeld in kleine groepjes, in kringen zo je wilt, die de zorg rond allerlei geschilletjes binnen de groep op zich nemen. Maar als kleine kring kunnen ze ook de zorg over en voor allerlei andere zaken met elkaar delen. En wat zegt Jethro tegen Mozes? 'Indien gij dit doet en God het u gebiedt, dan zult gij staande kunnen blijven en zal ook al dit volk tevreden naar zijn woonplaats gaan' (Ex. 18:23). Toen werd dus al duidelijk dat, afgezien van de eigen verantwoordelijkheid van de leidinggevendenden, de 'gemeente' er was voor elkaar, 100% voor 100%.

We zien dat de lijn die toen al werd ingezet, in het Nieuwe Testament verder wordt doorgetrokken in de christelijke gemeente. Het is namelijk opvallend, hoe vaak je daarin het woordje 'elkander' tegenkomt. Meer dan 100 keer, waarvan zo'n 60 keer in de imperatief, dus als een opdracht. Zo komen we het tegen bij de voetwassing, waar Jezus zegt: 'Indien nu Ik, uw Here en

Meester, u de voeten gewassen heb, behoort ook gij *elkander* de voeten te wassen' (Joh. 13:14). Zo lezen we in 1 Korinthiërs 12 dat de sterkere en de zwakkere leden van de gemeente 'gelijkelijk voor elkander zullen zorgen' (1 Kor. 12:25). Dus niemand uitgezonderd, omdat we 'leden zijn van elkander' (Ef. 4:25). 'Als één lid lijdt, lijden alle leden mede, als één lid eer ontvangt, delen alle leden in de vreugde', zegt Paulus. Duidelijker kan niet gezegd worden hoezeer de zorg een opdracht is voor iedereen.

De liefde tot elkaar wordt daarbij uiteraard wel voorondersteld! Dat lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Niet toevallig zegt Paulus 'Dient elkander door de liefde' (Gal. 5:13). Als de liefde vanzelfsprekend was, zou er niet zo vaak toe worden opgeroepen. Het is dan ook treffend dat op het gedeelte over 'het lichaam en de leden' in hun zorg voor elkaar het hoofdstuk over de liefde (1 Kor. 13) volgt. Als die er ook niet achter zit, stelt alle zorg niets voor. Daarom is die liefdevolle zorg ook onvoorwaardelijk, ze stelt geen eisen vooraf op de manier van: als jij eerst dit, dan zal ik... De liefde aanvaardt de ander immers zoals hij of zij is. De liefde loopt ook niet te koop met wat je voor de ander doet of betekent. Voor de ander zorgen doe je in 't verborgen, je gaat er niet prat op. De liefde zoekt immers zichzelf niet en is nog minder opgeblazen. Ze is er blij mee als het de ander goed gaat.

Ter onderstreping noem ik in dit verband nog twee teksten. De eerste is Johannes 3:16, de kern van het Evangelie, die ieder christen die iets van de Bijbel afweet wel kent: 'Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe'. Een woord om te onderstrepen in je bijbel en uit het hoofd te kennen, want in een gesprek met iemand van buiten de kerk zou dat nog wel eens goed van pas kunnen komen. Maar wat menig christen niet weet en ook mij niet eerder was opgevallen, is wat er staat in 1 Johannes 3:16: 'Hieraan hebben wij de liefde leren kennen, dat Hij zijn leven voor ons heeft ingezet.' Woorden met dezelfde strekking als in het Johannes evangelie, máár met een vervolg. Want, zo gaat de apostel Johannes verder, 'Ook wij behoren dan voor de broeders (en zusters) ons leven in te zetten'. Over liefdevolle zorg gesproken! Uit de zorg van de Here Jezus voor ons, een zorg die tot het uiterste ging, volgt als vanzelf de opdracht van de zorg voor elkaar. Zo zei Jezus ook tegen Zijn discipelen: 'Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook gij doet, gelijk Ik u gedaan heb' (Joh. 13:15). En dat was meer dan een voorbeeld. Want die zorg doet Hij ook in ons en door ons heen, immers zonder Hem kunnen wij niets doen (Joh. 15:5). Hij zorgt er zelf voor, want Zijn zorg voor de gemeente zet Hij voort in onze zorg voor elkaar. Daarom kunnen wij er ook in alle liefde gestalte aan geven.

En dat met het oog op élk ander, oftewel iedereen, niemand uitgezonderd. Niet dat een of enkelen de zorg voor allen op zich nemen, maar allen dragen zorg voor allen, en wel zodanig dat ieder gemeentelid de zorg heeft voor iemand anders. Om bij het beeld van het lichaam met haar leden te blijven, de hand en de voet, het oor en het oog hebben elkaar nodig (1 Kor. 12:21). En als je dat vergelijkt met de maatschappij zien we hier opnieuw het unieke en magnifieke van het plan van God met Zijn gemeente. Hij alleen kon dat uitdenken, daarom is het ook geen mensenwerk en geen menselijke organisatie, maar Zijn werk en machtige plan.

Hebben we in deze visie op de zorg van de gemeente geen ouderlingen, predikanten en diakenen meer nodig? De vraag stellen is haar beantwoorden. Natuurlijk, want wie zal leiding geven aan deze zorg voor elkaar? Wie zal inspringen bij bijzondere noden, vragen, (crisis)situaties, conflicten, enz.? De ambtsdragers kunnen in de gemeente niet gemist worden net zomin Mozes zijn 70 oudsten kon missen en de eerste gemeente in Jeruzalem haar apostelen en diakenen.

Belemmeringen

Hoe goed en bijbels bovenstaande visie op de zorg van de gemeente ook is, het zal nog wel enige tijd vragen voor deze ook realiteit wordt in de praktijk van het gemeente zijn. We hebben namelijk te maken met een aantal reële belemmeringen die de vertaling van deze visie naar de praktijk tegenhouden of op zijn minst vertragen. Ik noem er enkele in vrij willekeurige volgorde.

Ik denk in de eerste plaats aan de *visie op het ambt*. Hoewel in de tijd van de Reformatie het belang van de gaven in de gemeente werd gezien, denk aan antwoord 55 van de Heidelbergse Catechismus: 'Elk moet zich schuldig weten zijn gaven ten nutte en ter zaligheid van de andere

lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden', is daarvan in de praktijk weinig terecht gekomen. Over de oorzaken daarvan schreef ik in hoofdstuk 5. We kunnen spreken van de verambtelijking van de zorg. Zijn volgens de Schrift de ambtsdragers geroepen om de leden toe te rusten en te motiveren tot dienstbetoon (Ef. 4:12), tot zorg voor de ander, langzaam maar zeker namen zij die zorg over, waardoor de kerk van subject van de zorg tot object werd, wat je noemt een verzorgingskerk. In vele gemeenten is dit nog volop praktijk.

In de tweede plaats kan die zorg voor de ander ook belemmerd worden door de *onderlinge verhoudingen* in de gemeente. Waar wrijvingen zijn of conflicten tussen gemeenteleden, waar verwijten leven of wantrouwen heerst, treden blokkades op, niet alleen in de relatie tot God, maar ook tot elkaar. Het blokkeert niet minder en in hoge mate de zorg voor de ander, een zorg die immers op liefde is gebaseerd, zoals we juist hebben gezien. Zeker ook als de vergeving en verzoening met elkaar niet functioneert in de gemeente. En helaas moeten we zeggen dat, ondanks dat we - terecht - menen dat de bediening der verzoening centraal moet staan in de gemeente (denk ook aan het avondmaal!), de consequentie daarvan, ons te verzoenen met elkaar, weinig praktijk is.

In de derde plaats: de zorg voor elkaar heeft niet alleen een materiële kant in de daadwerkelijke hulp en zorg, er is ook immateriële, geestelijke zorg. Maar juist daarin kan een belemmering zitten. Want waarin kan ik de ander helpen en bemoedigen, als ik zelf zo vol vragen en *twijfel* zit? Moet je niet eerst zelf ontvangen hebben om te kunnen geven? Op deze wijze kan de zorg voor elkaar zelfs bedreigend zijn. Menig gemeentelid ziet er dan ook tegenop. Stel het geval dat de ander vraagt met hem of haar te bidden!

Een vierde belemmering is dat de zorg om en voor de ander niet zo begerenswaardig is, soms zelfs zeer ondankbaar. Om de ander de voeten te wassen moet ik van mijn troontje af, moet ik op de knieën. Het heeft dus iets *vernederends*, het betekent soms aandacht besteden aan mensen aan wie 'geen eer te behalen valt'. Altijd maar weer die klaagzang aanhoren, altijd maar weer met die negativiteit en die bitterheid in de ander geconfronteerd worden. Dat doe je niet voor je plezier, dat kan je enorm tegenstaan en belemmeren in die zorg verder te gaan.

Ik denk ook aan enkele min of meer *externe factoren*. Al vele jaren hebben de overheid en semi-overheidsinstellingen veel zorg van de christelijke gemeente overgenomen, niet zozeer in pastoraal als wel in diaconaal opzicht. Professionele en betaalde hulpverleners van zorginstellingen, hoe goed, belangrijk en nodig ook - het is zelfs ondenkbaar geworden dat ze er niet zouden zijn - hebben de gemeente de onderlinge zorg voor een (belangrijk) deel uit handen genomen. De prikkel om voor elkaar te zorgen is daarmee dan ook goeddeels weg.

Een laatste belemmering is gelegen in het *klimaat* van individualisme en materialisme, dat de gemeente niet voorbij gaat. We ademen dezelfde lucht, we leven in dezelfde cultuur en maatschappij. De bijbelse visie op de zorg voor elkaar heeft daarom de wind niet mee, integendeel. Iedereen heeft het druk, wordt door vele dingen in beslag genomen. We hebben, ondanks onze vrije tijd, nauwelijks tijd om echt te luisteren naar de ander. Het is trouwens ook lastig, zeker als de ander meerdere malen onze zorg nodig heeft. Trouwens, wat moet je zeggen, wat kun je doen? Je weet wel waar je aan begint, maar niet wanneer het eindigt. Velen beginnen er daarom maar helemaal niet aan.

Praktijk

Al deze - overigens reële - belemmeringen betekenen echter niet dat er van de zorgopdracht van de gemeente niets terecht kan komen. Juist wanneer we uitgaan van de 100/100 regel hoeft zelfs niemand gebukt te gaan onder een zorgopdracht die hij of zij niet dragen kan. Ik kan het dan ook niet genoeg onderstrepen: de Here geeft geen opdracht of Hij geeft ook de kracht om het te kunnen doen! Daarom past bij die zorgopdracht geen benepen en benauwd gezicht, want we mogen met vreugde bezig zijn in de gemeente, ook in de zorg voor de ander die op onze weg wordt geplaatst. Niet minder in de zorg en aandacht die we van een ander ontvangen. Want ook dat is een gave om dankbaar voor te zijn.

Maar nu naar de praktijk, wat kan die zorgopdracht concreet betekenen? In de eerste plaats denk ik aan zorg in de zin van daadwerkelijk *helpen* waar hulp nodig is. Dat kan betekenen dat je iemand regelmatig opzoekt die niet meer uit de voeten kan, dat je voor iemand een

boodschap doet of iemand die bijna blind is een stukje voorleest. Het kan betekenen dat je een luisterend oor bent voor iemand die zijn of haar verhaal aan niemand verder meer kwijt kan, dat je iemands eenzaamheid enigszins verlicht door regelmatig even te bellen en een gesprekje te hebben per telefoon. Naast de professionele hulp zijn er zoveel mogelijkheden om een stukje tijd en zorg aan de ander te besteden.

Een andere praktische mogelijkheid is ook dat je deelt van hetgeen je zelf ontvangen hebt. En niet krenterig, maar royaal, koninklijk, in liefde. Waarom zou je daarom, als je het zelf goed hebt, misschien zelfs meer dan goed, de ander daarin niet laten *delen*? Iemand had zijn caravan ergens op een camping, die er zelf slechts een klein aantal weken en weekends gebruik van maakte. Hij liet daarom graag een ander gezin, dat zich geen vakantie kon permitteren daar ook gebruik van maken. Zo zijn er vele voorbeelden te noemen hoe we aan een stukje zorg voor elkaar gestalte kunnen geven. Hetzelfde geldt van onze tijd. Er zijn voorbeelden bekend van mensen die korter gingen werken tegen een inkomen waarvan toch nog goed rond te komen was, om de vrijgekomen tijd te besteden in de gemeente. En zou dat niet kunnen, zeker als je als echtpaar beiden werkt en er geen kinderen (meer) zijn? Trouwens, is alles wat we 'hebben' niet gekregen van Hem (1 Kor. 4:7)? Hoe gemakkelijk is het dan te delen uit de 'portemonnee' van de Ander?

Ik noem een derde. Want hoe belangrijk het daadwerkelijk helpen van elkaar ook is, de zorg van de gemeente is breder, is ook immaterieel of geestelijk van aard. Paulus schrijft in 1Korinthiërs 1:4vv dat we met de troost waarmee we zelf vertroost worden ook anderen kunnen *troosten*. Letterlijk staat er 'erbij roepen', zoals de Heilige Geest de Trooster, de 'erbij Geroepene', is. Het is de ander laten merken dat hij of zij niet gemist kan worden in de gemeente, maar erbij hoort. Die taak ligt er in de eerste plaats voor de ambtsdragers, eventueel aangevuld met andere gemeentelieden, die participeren in het bezoekwerk. We spreken in dit verband wel over bezoektteams.

Maar er is ook het onderling pastoraat. Daaronder verstaan we het bemoedigen van elkaar en zelfs vermanen - hetzelfde woord als troosten in het Grieks - in de zin van terugroepen, terugbrengen bij de gemeente en bij Christus. De ander mag ook merken dat je betrokken bent op hem of haar en zorg hebt over zijn of haar situatie. Het betekent dat je ook ten volle bereid bent een stukje op te trekken met de ander, de ander mee te nemen in het geloof en te betrekken in je gebeden. Met een positief gevolg, ook voor jezelf. Want wie de ander bemoedigt wordt ook zelf bemoedigd. Paulus verlangt ernaar, schrijft hij, met de gemeente '*mede* bemoedigd te worden door elkanders geloof' (Rom. 1:12). Dat is dus wederzijds.

En dat werkt ook door. Want wie de zorg van de ander ervaart en bemoedigd wordt, wordt ook zelf geïnspireerd om anderen te bemoedigen en te troosten. Je kunt namelijk in het geloof in een dal terechtgekomen zijn, je hebt moeite om op God te vertrouwen en je handen krijg je nauwelijks meer gevouwen. Je voelt je leeg en God is zo ver weg. Wat is het dan belangrijk - in het kader van de zorg voor elkaar - iemand te hebben tegen wie je eens even aan kunt praten, bij wie je met je geestelijke ellende terecht kunt en die bereid is naar je te luisteren, alleen maar te luisteren. In de zorg van de gemeente kan het niet zonder. De zorg voor elkaar betekent ook dat je acht geeft op elkaar (Hebr. 10:24). Je mist bijvoorbeeld iemand al enkele zondagen in de kerk. Zorg om en voor de ander is dat je daarnaar vraagt, want dat is niet een verantwoordelijkheid van de kerkenraad alleen.

Speciale zorg mag er wel zijn voor onze *jongeren*, zeker in een tijd waarin er zoveel op hen afkomt. Betrokkenheid van ouderen, oprechte belangstelling en meeleven kan heel veel goed doen, juist om ze bij de gemeente te behouden. Niet alleen door hen het gevoel te geven dat ze er ook bij mogen horen, maar dat ze net als de ouderen deel van de gemeente *zijn*! In de doop zijn ze immers in het lichaam van Christus 'ingelijfd', dus deel van het lichaam dat gemeente heet. Dat brengt consequenties met zich mee in onze zorg voor hen.

Een laatste concretisering van de zorg van de gemeente die ik wil noemen is het *gebed*. Ook in dat verband komt het woordje 'elkander' voor. Jacobus zegt: 'Belijdt elkander uw zonden en bidt voor elkander' (Jac. 5:16). Elkander je zonden belijden is wat je noemt onderlinge pastorale zorg bij uitstek. Dat je in een relatie van vertrouwen dingen die fout zitten in je leven of waarin je telkens onderuit gaat, kunt delen met een broeder of zuster en dat je samen naar God kunt

gaan, zodat je vergeving ontvangt en heling, dat is zorg op zijn best en op zijn diepst, niet te vergelijken met welke zorg in deze wereld dan ook. Dat is een zorg, die alleen maar in de gemeente van de Here Jezus geboden wordt en geboden zal worden. Maar ook het gebed, want wat is zorg voor elkaar zonder gebed? En opnieuw: niet één voor allen, maar allen voor allen. En wat zullen wij dan in die zorg elkaar tot troost, bemoediging en zegen zijn. Maar dat niet alleen. De wereld om ons heen zal zien dat wij als gemeente iets met elkaar hebben, dat er liefde onder ons woont. Die zorg zal dan ook tot zegen zijn van onze omgeving, tot een wervend getuigenis. Zeker als gemerkt wordt dat onze zorg zich ook uitstrekt over de grenzen van de gemeente heen!